

טפילים מדושני-עונג

טעמו של הרושם. הלאום והרת הם אותו הדבר, לפי הרוקטרינה הרישמית. לא כן הלאום והאזרחות. משמע, רגל-הלאום הוא רגל היהודים. וקצת קשה לתבוע מערכי להתייחס יריאת-כבוד וכבודת-קודש לריגולו של עם אחר. אולי כדאי לבטל אחת ולתמיד את התואר "רגל הלאום", ולהחליפו בתואר "רגל המדינה".

אז מי זה מחבל?

קארל לואגר, ראש-העירייה האנטר-שמי של וינה בראשית המאה, אמר: "אני האיש הקובע מי יהודי ומי לא" (זה היה בזמן שלואגר חזה בתחרות-כדורגל בין קבוצת הכדורגל ובין קבוצת התנגרית. לואגר הריע בהתלהבות לכבוד הקבוצה המקומית.. כאשר הזכירו לו שזוהי קבוצת יהודית, אמר את האימרה המפורסמת).

לנו יש עכשיו בעיה לגבי המילה "מחבל". מי הקובע מיהו מחבל ומי לא?

פעם זה היה פשוט. מחבל היה פיראי פלסטיני, שבא לבצע פיגועים. (תחילה קראו להם "חבלנים", אבל משה ריין קבע שחבלן הוא חייל מכובד, ועל כן הומצאה המילה החדשה, המבוזה, כמיוחד למען הפיראיון).

אחר-כך הורחב המושג על כל חברי אש"ף, לוחמים ובלתי-לוחמים. ולבסוף הוחל על כל הפלסטינים כאשר הם שם, ובכללם נשים וילדים. דובר על "תשתית המחבלים", כאשר הכוונה היא לבסיסי-הקיום הלאומי, על "רגל המחבלים", "מנהיגי המחבלים" וכן הלאה.

זה היה, לפחות, ברור. כאשר סיירתי בחצרות-לכנון התרשמתי מן הצורה המעשית שבה דיברו המפקדים הקרביים על "המחבלים", כהגדרה מיקצועית של הכוחות הפלסטיניים, כלי כל התייחסות ריגשית. שם נמצאות עמדות הסורים, הסביר לי סרן, ושם עמדות המחבלים. אצלו ואצל חבריו הפכה המילה "מחבלים" שם נרדף לפלסטינים, ותו לא.

עכשיו זה מסתבך. בלכנון מבצעים "מחבלים" מדי יום פיגועים בחיילי צה"ל. מי הם?

ברוב המקרים, ברור שאינם פלסטינים, אלא שיעים לבנוניים. לפעמים אלה רדווים לבנוניים, או סונים לבנוניים. לאש"ף אין עוד אירגון בשם "פועיל ברום-לבנון". אם בכלל משתתפים פלסטינים במעשי-פיגוע, הרי אלה הסוכנים הסוריים והלוביים, שגורשו משרות פת"ח, ואינם משתייכים לאש"ף.

מה טיבה של מילה שיכולה להתכוון בעת ובעונה אחת ללוחם שיעי בצידון, הפותח באש על סויר של צה"ל, ולריפלוט פלסטיני, המכהן כמשקיף במועצת-הביטחון של האו"ם? איזה ערך יכול להיות למילה כזאת כהגדרה תכליתית? אם יתחיל מחר מישו לקרוא לכסאות בשם "שולחנות", ולדלתות בשם "חלונות", יהיה קשה לנהל שיחה אינטליגנטית. יהיה צורך לוודא אחרי כל מישפט למי בדיוק הכוונה. בעניינים פוליטיים וצבאיים, מצב זה מסוכן עוד יותר. כאשר נעלם הדיוק של השפה, נעלם גם הדיוק של המחשבה. בוץ מחשבתי מולידי בוץ צבאי, כפי שכבר ראינו בלבנון.

אולי נחליט לקרוא לכל ילד בשמו, תוך ויתור על מילות-תעמולה מעורפלות?

ויסקי בשם קאלווין

יש ויסקי סקוטי ששמו קאלווין. כך למדתי השבוע מן הטלוויזיה.

זה היה בסדרה המצוינת ז'רים. השוטרים ישבו ושתו. אחד השמיע הערות פורטניות מפורזות, וחברו העיר: "אל תשימו לב, זה הקאלוויניזם המדבר מתוך גרוננו".

המתרגם תירגם זאת כך: "זה המשקה מדבר מתוך גרוננו". וכאמרת, איך יכול מתרגם ישראלי, שהתחנך בבית-הספר של מדינת-ישראל, לדעת כי יוהאן קאלווין, בן ז'נבה, ייסד שם תנועה דתית פרוטסטנטית לפני 450 שנים, וכי תורתו של קאלווין זה, שמה את הדגש על הצניעות ושאר המידות הטובות?

מבחינת התוצר הממוצע של מערכת-החינוך של זבולון המר וקודמיו, קאלווין יכול להיות סוג של ויסקי, מרטיין לותר יכול להיות דג מלוח, וזאראטוסטרא נהר בהודו. העיקר הוא שידע את ההבדל בין הרמב"ם והרמב"ן.

הם ניצחו את בניה-הפנוקים של אריאל, אם לא בנוק-אאוט, הרי לפחות לפי נקודות. הם ברך הנכונה. כאשר יתפכחו לגמרי, יהיה זה סוף ההתנחלות. לא שכם ומאללה יצחו את אריאל, אלא נתיבות ואופקים. בלי אידיאולוגיה, אלא מתוך כורח החיים. הטפילים מדושני-עונג יקרים מדי.

לחזור על השאלה

שרית ישי כתבה כשבוע שעבר בשבועון זה: "אני באופן אישי חושבת כי מוטב לחזור בתשובה אל דת משה וישראל, מאשר לברוח, למשל, אל הגורו מהארג"י. אולי אין בכך משום נחמה, אך חצי וראי ישי".

לא חצי ולא רבע. עם כל הכבוד, אני מרשה לעצמי לחלוק על דיעה זו. אני בהחלט מעדיף שמישהו יברח אל הגורו — כל גורו! — ולא יחזור בתשובה אל "דת משה וישראל".

וזאת בגל סיבה פשוטה פשוטה בכלית. אין שום סכנה שהגורו הנ"ל ישתלט על משרד-החינוך במדינת-ישראל, ישטוף את מוח הנוער

אורי אבנרי אישי יותר

ברכרכי-פיייה, יפעיל צנוורה על סרטים ומחזות, יפעיל את נשיא-המדינה כדי לאסור יצירה, יחלוש על הטלוויזיה, יגיד לי מה לאכול ומתי לא לנסוע באוטובוס, ירוקן את קופת-המדינה עבור ארכיבי פיקטיביים, יצווה עלי כיצד להתחנך והיכן להיקבר. לא ברור לי מדוע אל הגורו "בורחים", ואילו אל אלוהים "חוזרים". בשני המקרים, זוהי בריחה מן החיים. נכירדות, שהתייחסו מן החשיש וההרואין, ולא מצאו קביים אחרים כדי לעבור בעזרתם את נתיבי-החיים, תופסים את כסא-הגלגלים של גורו זה או אחר, וביכללם הגורו מלובאביץ. מצטרפים אליהם רוצחים ואנסים החובשים כיפה בשעה שהם חובשים את ספסל-הנאשמים.

על כל חזר-בתשובה, יש לפחות עשרה — ואולי מאה — דתים המתייחסים מן הדת והעובדים אל המתנה החופשי. קל ללמוד זאת מן הטקסטיטיקה. כמה ילדים עוברים את מערכת החינוך הדתית-הממלכתית, התורנית, העצמאית ומה עוד — וכמה מהם מצביעים לאחר מכן בעד המיפלגות הדתיות? גם אם מוסיפים לחשבון את מצביעי התחייה ושולי הליכוד והמערך, ברור כי הנהירה הגרולה היא מן הדת החוצה, לעומת קילוח ריקני של "חוזרים בתשובה".

זהו תהליך בריא. בני-חורין "חוזרים אל השאלה", מפעילים את מוחם הבריא כדי לבדוק את אמתות החיים, ורק הכושלים, המתוסכלים, המיואשים "חוזרים בתשובה".

אך ראה זה פלא: כל חזור בתשובה יכול לקבל בקלות פירוטמת בטלוויזיה, ברדיו ובעיתונות, אצל שמאלנים וימינים כאחד. אך כמה נוטרידת רואיינו בשנים האחרונות בכלי-התיקשורת על הסיבות להחלטתם? אני בטוח שאם יבוא מחר צעיר ויודיע לרם עברון או למאיר שליו שנפל ברשת הגורו מהארג"י אך התפכח וחזר למוטב — ירואיין מייד, ועם-ישראל יראה וישתאה. אך אם יודיע אותו צעיר כי התפכח מן הגורו מגורו, יגורש בבושת-פנים.

ובכך אין חצי נחמה, אלה צרה שלמה.

דגל המדינה

לערבים, אורחי ישראל, אסור להניף את הדגל הפלסטיני. שנתיים מאסר על בטוח. הם חייבים להניף את דגל ה... מה? כאורחי המדינה, אפשר היה לתבוע מהם להניף את הדגל הכחול-לבן, ובמרכזו מגן-דוד, נקרא בכל הפירוטמים "רגל הלאום". זהו דבר שונה לגמרי. בתעודת-הזהות הישראלית מופיע אחרי המילה "לאום" הציון "יהודי", "נוצרי", "מוסלמי", "דרוזי", "קאתולי" ועוד, הכל על פי

הטלוויזיה היא מין מכשיר שכזה. לעיתים קרובות היא מפספסת. אין היא אמצעי לפיתוח רעיונות מופשטים. אין היא מגיעה אל עומק הדברים. היא נוטה לשיטחיות. בגלל הצורך לשים את האדם במרכז הדיווח, היא נוטה לרכילות פוליטית, להפיכת כל עניין ציבורי לעימות בין בני-אדם.

אבל יש שהטלוויזיה מצליחה לפתע להראות — במיקרה או כמכוון — אמת אנושית, שאלף מאמרים אינם יכולים להציגה. אז חודרת הטלוויזיה, באמצעים המיוחדים לה, למעמקים.

כזאת הייתה התוכנית האחרונה בסדרת מיפגשים של דן מרגלית.

לכאורה, היה זה עימות פשוט של כמה מתנחלים מאריאל ובין כמה תושבים מעיריית-הפיתוח בדרום. הדי וויכוח היה צפוי: בנייה-הדרום טענו כי אנשי הגדה המערבית גוזלים את הכסף הדרוש לשיקום עיירותיהם. אמנם, הם הרגישו, הם בהחלט בעד ההתנחלות וארץ-ישראל ה"שלמה", והם גם הצביעו כאיש שלמה, אבל עכשיו, כשאין כסף, המעט שיש צריך להגיע אליהם.

כך זה נשמע. אבל העין ראתה יותר. הרבה יותר.

העין ראתה חמישה צעירים מדושנים, אשכנזים שבאשכנזים, בני העילית המפונקת של החברה הישראלית, בצד האחד של השולחן. היא ראתה בצד השני חמישה מיורחים, אנשי הדור השני של העולים מארצות-האיטלאם.

לפני דור הביא המימסד הישראלי — שהיה כולו אשכנזי — את אבותיהם של צעירים אלה לארץ, שפך אותם במקומות נידחים, הרחק ככל האפשר מן העין, ורק להם כמה פירוים מן השולחן, ושכח אותם. אם לא רצו לרדת מן המשאיות שהובילו אותם מנמל-התעופה ישר למקומות שכוח-אל, פשוט ניתן האות לנהגים להרים את הארגז, והעולים נבזיים נשפכו כמו יפוזי. כך סיפר בשעתו אחד הוותיקים שהצטיינו במלאכת-קליטה זו.

אנשי-המימסד, שהמשיכו ליהנות מכל זכויות-היתר שהיו כרוכות כמעמדם, המציאו כמה תיאוריות יפות כדי להצדיק זאת. היתה להם הרגשה טובה מאוד. הם הגשימו את הציונות. הם גם ראו ל"פיזור האוכלוסיה" ול"הפרחת השממה", שני אידיאלים שזכו במקום של כבוד בכל נאומיו של דוד בן-גוריון, וראו זה פלא: האידיאלים היפים האלה התאימו בדיוק להבטחת מעמדם של בעליהם בכל עמדות-המפתח הכלכליות, החברתיות והמדיניות במדינה.

הם לא ראו לעצמם, חלילה. הם ראו לאידיאלים. העובדה שהם עצמם שיגשו ושמנו באותו זמן היתה רק תוצאה מיקרית. ויתכן שאלוהים רואה לשיגושם של האידיאליסטים.

כיום יושבים רוב מן הילדים של אלה ושל אלה, והמחזה חוזר על עצמו. שוב יש ציונות. שוב יושבים צברים אשכנזיים מדושני-עונג, ומסבירים מדוע האידיאלים הנעלים ביותר של האומה מחייבים אותם לחמוט את האחרים, לגולל מהם קיצבות-ילדים וארחות חמות, להשאיר את הקנים ביוני ממאיר ולגזור על הצעירים שממה תרבותית וחברתית. כך רוצה המולדת. גם הפעם זוהי "ציונות", ציונות טהורה. וגם "ביטחון" כי הניסיון מחייב אותם לגור באריאל, לגולל את אדמתם של הערבים ואת כספם של היהודים, ליצור לעצמם "איכות חיים", לקבל רק תעשיות "נקיות", לבנות לעצמם "קוטאגים אנגליים", לקיים כיתות של תריסר ילדים.

וכאשר בני נתיבות ואופקים, בעלי המינטא המירחי הכולט, מתמרמרים על כך, מסתכלים בהם אנשי אריאל כבו — כשם שהאנגלים הסתכלו פעם בהודים, וכשם שהלבנים בדרום-אפריקה מסתכלים בכושים. רע לכם, הם אמרו, מפני שאינכם שווים. אין לכם זיומה. אינכם יודעים לראו לעצמכם. אין לכם ראשי-עיריות טובים. אתם לא יודעים למשך תעשייה. בקיצור, נגזר עליכם להיות נחותים, מפני שאתם נחותים.

קשה להעלות על הדעת חוצפה גדולה יותר. אנשי אריאל אינם חוזרים לעצמם. שום דבר לא בא בזיומת שלהם, חוץ מאשר להחזיק שם מפעילים על היהודים, יוזמת פרטית זו משולה ליוזמתם של שורדייבנק, המרוקנים את הקופה. בשעה שהם שרים את התיקוה ופקידי-הבנק עומדים דום.

התעשייה הנקיה" באה לאריאל, מפני שהממשלה שולחת אותם לשם. אפשר לבנות קוטאגים אנגליים באריאל, ולא טירות צרפתיות בנתיבות, מפני שהממשלה שופכת שם את הכסף. הילדים יכולים לחייך אל המצלמות, מפני שהממשלה לקחה את הלחם מתוך פיות הילדים של נתיבות ואופקים, ושמה אותו בפי ילדי-המתנחלים המאושרים אלה, חמש דקות מכפר-סבא. כל זה אמר בתוכנית, מבלי להיאמר כמילים. ברקע ישבו הנשים של נתיבות (או אופקים) ועברו במיפעל של המאה ה-19, אחרי שסירטון-פירוטמת ראה את הנשים המאושרות של אריאל העוסקות באלקטרוניקה מתוחכמת.

זהו מצב קולוניאלי מובהק. אריאל היא חלק מן המערב, ונתיבות היא חלק מן העולם השלישי.

אבל בכל העולם השלישי גדל דור חדש של אינטלקטואלים אשר ישנה בסופו של דבר את פני העולם. וכך גם באופקים ובנתיבות. התופעה המערבית ביותר בתוכנית היתה דמותם של של רוכבי הדרום. הם דיברו עברית טובה, השמיעו טיעון אינטליגנטי והסבירו את עמדתם בצורה ברורה ובהירה. לדעת, אי

מרגלית